Scris de Ninel Ganea
Joi, 14 Martie 2019 12:51

Toate aparențele și detaliile cotidiene ne sugerează, ba chiar vor să ne convingă cu forța, că trăim într-o cultură a vieții, o cultură în care valoarea cea mai importantă este viața, și nu orice fel de viață, ci o viață care se bucură din plin de... viață, care există doar pentru aici și acum. Ideea se regăsește pretutindeni, în tot ceea ce se cheamă, în lipsa unui alt termen mai potrivit, cultura populară: reclame, filme, literatură de consum, reviste.
Tinerețea este vârsta la care astfel de gânduri abundă, iar cultura noastră sărbătorește doar tinerețea. Și cine nu mai este astăzi tânăr? Viața a fost prelungită cu mult, ceea ce permite o ajustare mai laxă a etapelor naturale din viață, până într-acolo încât maturitatea și responsabilitatea unei persoane este de așteptat să vină după vârsta de 30 de ani, dacă este să mai vină vreodată. De obicei, nu. Însă, fundamental este faptul că în cultura noastră toți oamenii trebuie – sunt obligați și constrânși de circumstanțe externe – să se simtă, să gândească și să se comporte juvenil: fără griji, fără obligații și fără preocupări mai consistente legate de viitorul mediu și lung, căci de veșnicie nu poate fi vorba. Nici măcar nu trebuie ca atenția să fie ațintită în principal pe cultul sănătății fizice, pe febra călătoriilor sau pe alte practici inavuabile, ocultarea și eludarea maladivă a morții ar trebui să ne spună suficient despre felul în care se trăiește viața modernă.

Istoricii ideilor au observat că în modernitate survine o marginalizare și dispariție a morții din peisajul public. Înmormântarea, ceea ce până nu demult era la nivel social, chiar și în societățile foarte moderne, un ritual de trecere capital, care angaja în bună măsură întreaga comunitate locală, s-a transformat într-un eveniment discret, foarte discret, chiar insezisabil. Nu doar că nu se mai păstrează o serie de tradiții venerabile (nici nu ar mai avea cum, când fundamentul lor religios și metafizic a fost negat), dar moartea devine un subiect stingheritor și jenant, ceva de care nu te apropii, care nu te interesează, nu te privește și, în fond, nu poate să te atingă cu adevărat câtă vreme o ignori. Există și o altă tendință, legată de prima, de a preschimba evenimentul morții într-un fel de sărbătoare, de chef și voie bună monstruoasă, o încercare violentă de a nega natura umană, cu ilustrări abundente în ficțiune, dar și în viața unor celebrități.

Și, cu toata acestea, noi ne scăldăm, de fapt, într-o cultură a morții. Avortul și eutanasia sunt două fenomene - unul curent, celălalt pe cale de a deveni acceptabil - definitorii pentru timpurile noastre, prin minimizarea morții, mai precis a omuciderii sau a sinuciderii. Dar ce reflectă la fel de bine această filosofie morbidă este destinul vedetelor moderne, căci fiecare societate întruchipează ceea ce contemplă, iar a noastră nu face excepție.

Încă de mici, copiii se deprind să privească admirativ către tot felul de icoane ale culturii pop, iar, mai târziu, adolescenții fac metanii în fața acelorași încarnări ale nihilismului. Nici la vârste mai respectabile, această idolatrie nu se domolește. Oamenii se îmbracă, vorbesc și se manifestă precum diverse staruri moderne, de la care împrumută ideile care le definesc personalitatea și care merg de regulă, de fapt, fără abatere, înspre „un proiect de viață” autodistructiv. Desigur că la nivel de ambalaj „viața trebuie trăită”, „faci ce vrei” („I did it my way” – Frank Sinatra), „nu regreți nimic” („Je ne regrete rien” – Edith Piaf) șamd., dar greșeala cea mare constă în a te uita la aparențe și a scăpa din vedere tocmai biografia, pentru că nu există un criteriu mai puternic și mai solid pentru forța unei idei decât viața celui care o susține (vezi, de pildă, „Viețile sfinților” și importanța lor pentru familia și comunitatea creștină).

Ori dacă ne uităm, fără să pierdem prea multă vreme cu asta, spre starurile contemporane, nu vom avea în față decât o nesfârșită și sumbră listă de vieți sfărâmate, abuzate și, în cele din urmă, fărâmate. Aproape că nu trece o săptămână fără să aflăm cum un actor sau un cântăreț a decis să-și pună capăt zilelor, în ceea ce pare un act de neînțeles. Conform canonului modern, aceste figuri triste par că au atins cele mai înalte culmi ale existenței umane: notorietate, bani și tot ce decurge de aici. Și pare greu de înțeles de ce ar renunța cineva la toate acestea când ele exprimă cele mai bune lucruri din lume, când ele exprimă exact viața.

Se pot avansa suficiente explicații convingătoare și întemeiate, dar, pe liniile conturate mai sus, aș spune doar că o cultură nihilistă nu poate produce decât moarte și distrugere. Cultura noastră, în pofida afirmării plenare a vieții, este una a morții, adică o cultură care contestă, neagă și luptă cu furie împotriva a tot ceea ce susține viața, adică a lui Dumnezeu. Poate părea paradoxal doar la prima vedere dar, cât timp au știut să moară, oamenii au știut și cum să trăiască și să ridice o lume; când au încercat să uite de moarte, nu a mai rămas altceva decât autodistrugerea, adică moartea.